

UCHWAŁA NR XL/1097/22
RADY MIASTA SZCZECIN
z dnia 24 maja 2022 r.

w sprawie przyjęcia Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2022 - 2027

Na podstawie art.17 ust.1 pkt 1 i art.110 ust.10 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268, poz. 2270, z 2022 r. poz. 1, poz. 66), art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559, poz.583. poz. 1005)

Rada Miasta Szczecin uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Miejski Program Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2022 -2027 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Szczecin.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Miasta Szczecin

Renata Łażewska

Załącznik do uchwały Nr XL/1097/22
Rady Miasta Szczecin
z dnia 24 maja 2022 r.

Miejski Program Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2022-2027

Szczecin 2022

Spis treści

Wprowadzenie.....	2
1. Uzasadnienie konieczności realizacji Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności ...	5
2. Podstawa prawna Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności	7
2.1. Spójność Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności z założeniami dokumentów strategicznych	8
3. Adresaci Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności	9
4. Realizatorzy i partnerzy Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności	10
5. Diagnoza problemu sytuacji osób zagrożonych bezdomnością i osób w kryzysie bezdomności w mieście Szczecin	11
5.1. Wyniki liczenia osób w kryzysie bezdomności w 2019 roku	11
5.2. Pomoc osobom i rodzinom zagrożonym bezdomnością	14
5.3. Rodzaj i zakres pomocy udzielanej osobom i rodzinom pozostającym w kryzysie bezdomności	16
5.4. Dane zastane z MOPR w Szczecinie.....	30
5.5. Bezdomność cudzoziemców	33
6. Wnioski z diagnozy	34
7. Rekomendacje	35
8. Cele, działania, wskaźniki realizacji Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności.....	36
9. Źródła finansowania Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności	38
10. Sposób realizacji Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności.....	38
10.1. Plan komunikacji społecznej dokumentu	38
10.2. Monitoring i ewaluacja.....	39
10.3 Ocena ryzyka	40
11. Spis rysunków	41
12. Spis tabel	41
13. Wykaz skrótów	41

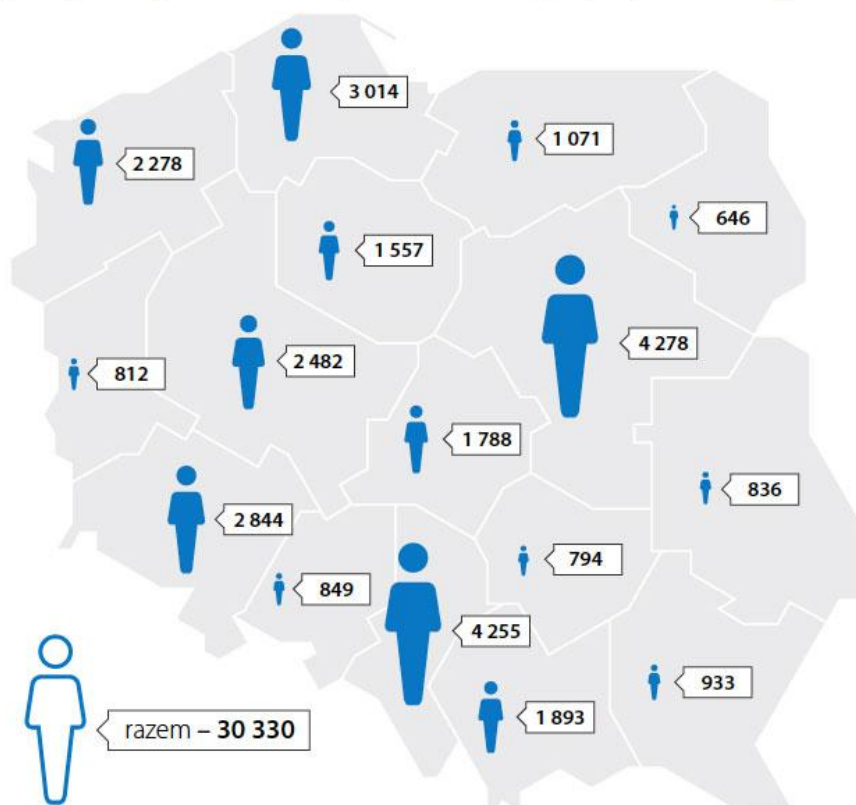
Wprowadzenie

Bezdomność jest jedną z form wykluczenia społecznego. Najogólniej, można ją określić jako względnie trwałą sytuację, w której człowiek pozbawiony jest dachu nad głową albo nie posiada możliwości zamieszkania czy też pobytu w lokalu mieszkalnym. Nierzadko zdarza się, że człowiek pozostaje bezdomnym pomimo posiadania mieszkania. Nie ma jednej obowiązującej definicji bezdomności. Jednakże ustawa o pomocy społecznej definiuje *osobę bezdomną*. W rozumieniu art. 6 pkt. 8 wspomnianej ustawy za osobę bezdomną uznawana jest osoba: niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowana na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym i zameldowana na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania. Powyższy przepis przewiduje zatem dwa odrębne stany faktyczne. Pierwszy odnosi się do osoby, która nie mieszka w lokalu mieszkalnym i jednocześnie nie posiada stałego zameldowania, natomiast drugi dotyczy sytuacji, kiedy osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym posiada stałe zameldowanie w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania. W przypadku każdego z tych stanów przewidziane w ustawie przesłanki muszą występować kumulatywnie. Innych warunków ustawodawca nie przewidział. W kręgu zagrożonych bezdomnością znajdują się osoby lub rodziny narażone na utratę tytułu prawnego do lokalu lub możliwości zamieszkiwania w lokalu dotychczasowym, nie mające tytułu prawnego do innego lokalu, w którym można zamieszkać, a ze względu na niski dochód i brak odpowiednich zasobów majątkowych nie są w stanie samodzielnie zaspokoić swoich potrzeb mieszkaniowych. Dotyczy to w głównej mierze osób: pozbawionych stałego dochodu (lub niemających dochodów) lub których budżet domowy jest nadmiernie obciążony np. z tytułu ponoszenia kosztów związanych z leczeniem i opieką, posiadania zaciągniętych długów lub innych zobowiązań finansowych, wobec których toczy się postępowanie eksmisyjne, orzeczono eksmisję lub którym wypowiedziano umowę najmu, posiadających zadłużenie czynszowe, wobec których wynajmujący planuje złożenie wniosku o eksmisję, zamieszkujących tymczasowo u rodziny, przyjaciół oraz zajmujących mieszkanie bez tytułu prawnego, niezdolnych do samodzielnego prowadzenia gospodarstwa domowego i utrzymania mieszkania) z powodu braku zaradności życiowej, stanu zdrowia utrudniającego właściwe funkcjonowanie, żyjących w lokalach niebezpiecznych i nieodpowiednich do zamieszkania czy

opuszczających placówki medyczne, opiekuńczo-wychowawcze, zakłady penitencjarne, pozbawionych właściwego wsparcia ze strony najbliższego otoczenia oraz pozostających poza systemem wsparcia instytucji pomocowych. Najczęściej bezdomność osoby wynika z kilku, nakładających się na siebie przyczyn.

Rysunek 1 Liczba osób w kryzysie bezdomności zdiagnozowanych w 2019 r.

Liczba osób bezdomnych na podstawie na podstawie danych z Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych przeprowadzonego w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne NIK na podstawie danych z Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych przeprowadzonego w 2019 r.

Źródło: <https://www.nik.gov.pl/aktualnosc/wychodzenie-z-bezdomnosc.html>

Rzadko jedna przyczyna ma wpływ i wyjaśnia sytuację osoby w kryzysie bezdomności. Przyczyny wzajemnie się warunkują i przeplatają. Najczęściej jako współistniejące są wymieniane:

- alkoholizm i narkomania,
- przestępczość,
- dezintegracja rodziny,

- zespół nabytej bezradności,
- choroby psychiczne lub obniżony poziom rozwoju intelektualnego,
- przemoc w rodzinie,
- niepełnosprawność lub zaniedbane leczenie różnych schorzeń,
- żebractwo,
- prostytutka.

Jak wynika z badania mającego na celu wskazanie liczby osób w kryzysie bezdomności, koordynowanego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, w 2019 r. najwięcej takich osób było w województwach: mazowieckim, śląskim, pomorskim, dolnośląskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim. Dokładne oszacowanie liczby osób w kryzysie bezdomności jest trudne, co wynika z kilku czynników. Jednym z nich jest mnogość definicji bezdomności. Kolejny powód to mobilność - osoby w kryzysie bezdomności bardzo często przemieszczają się i nie posiadają stałego miejsca zamieszkania/pobytu. Stąd też wyodrębnienie i charakterystyka demograficzno - społeczna określonych grup może być jedynie przybliżonym obrazem faktycznego zjawiska. Ponadto trzeba pamiętać, że zjawisko to jest dynamiczne i struktura zbiorowości osób w kryzysie bezdomności ulega zmianom w zależności od czynników makrospołecznych. Systematyczne diagnozowanie problemu pozwala dostrzec pojawiające się trendy, umożliwia też prognozowanie, a tym samym wyprzedzanie sytuacji i odpowiednio szybkie reagowanie na pojawiające się potrzeby. Bezdomność ujmowana jest dziś jako problem społeczny, zjawisko ciągle się utrzymujące, wręcz narastające i społecznie szkodliwe. W tym kontekście samo zagrożenie bezdomnością uznaje się za wymagające skutecznej i szybkiej interwencji. Problematyka przeciwdziałania wykluczeniu jest obecna w zainteresowaniu przedstawicieli miasta, instytucji, służb jak i organizacji czy stowarzyszeń pozarządowych ponieważ wymaga zaangażowania instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, a także samych obywateli, dla których ważny jest dostęp do informacji na temat przysługujących im uprawnień oraz dostępnych form wsparcia i pomocy. Zatem tworzenie i realizowanie programów może być przydatnym narzędziem w profilaktyce i prewencji bezdomności, ale także w procesach readaptacji i aktywizacji zawodowej osób wychodzących z bezdomności. Program pozwala porządkować działania obejmujące różne dziedziny np. rynek pracy, opiekę zdrowotną, edukację, politykę mieszkaniową, usługi i pomoc

socjalną czy współpracę zarówno z podmiotami realizującymi zadania w zakresie bezdomności jak też ze społecznością lokalną.

1. Uzasadnienie konieczności realizacji Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności

Pojawiające się problemy w tym problemy społeczne wymagają opracowania, wdrożenia i realizacji lokalnych programów w obszarze pomocy społecznej, w tym opracowanie programu w obszarze wychodzenia z bezdomności. Odbywa się to na podstawie rozpoznanych potrzeb.

Miejski Program Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2017-2021 został przyjęty Uchwałą Nr XXXIV/936/17 Rady Miasta Szczecin z dnia 17 października 2017 r. Celem głównym Programu było zapobieganie bezdomności i reintegracja osób bezdomnych. Wynikające z niego cele szczegółowe koncentrowały się na zapobieganiu bezdomności oraz wspieraniu i reintegracji osób bezdomnych. Program był pierwszym dokumentem, szeroko ujmującym rozwiązania w zakresie przeciwdziałania bezdomności a także zakładającym rozwój i wzmocnienie działań instytucji i organizacji działających w tym obszarze na terenie Gminy Miasto Szczecin. Stanowił systemowe rozwiązania zmierzające do minimalizacji liczby osób bezdomnych, ograniczenia skutków bezdomności oraz realnej ochrony przed bezdomnością.

Działania o charakterze prewencyjnym w głównej mierze dotyczyły:

- zapobiegania bezdomności m.in. poprzez sporządzanie przez pracowników socjalnych, asystentów rodziny wspólnie z rodziną czy też osobą samotną planów rozwiązania ich trudnej sytuacji życiowej,
- udzielania porad prawnych i doradztwa socjalnego dla osób o niskiej zaradności życiowej, zagrożonych bezdomnością,
- aktywizowania osób młodych – podnoszenia przez nich kwalifikacji, podejmowania i utrzymania zatrudnienia,
- wydawania przez MOPR rekomendacji dla uzyskania lokalu mieszkalnego z zasobów Gminy Miasto Szczecin.

Działania w zakresie szeroko pojętej integracji oraz reintegracji społecznej i zawodowej, dostosowanej do potrzeb osób bezdomnych, związane były z:

- tworzeniem Indywidualnych Programów Wychodzenia z Bezdomności,
- aktywizowaniem zawodowym,
- motywowaniem do podjęcia i uczestnictwa w terapii dla osób uzależnionych.

Działania o charakterze interwencyjnym polegały na:

- pomocy zmniejszającej wystąpienie ryzyka zagrożenia życia i zdrowia,
- objęciu różnymi usługami i formami pomocy,
- świadczeniu wsparcia umożliwiającym powrót do aktywnego i samodzielnego życia,
- zapewnieniu schronienia w tym osobom o specjalnych potrzebach,
- zapewnieniu posiłku,
- zapewnieniu niezbędnego ubrania i obuwia,
- wsparciu w formie rzeczowej,
- tworzeniu interwencyjnego zabezpieczenia w sytuacji pandemii covid 19,
- wsparciu przedmedycznym,
- pomocy w uzyskaniu ubezpieczenia zdrowotnego,
- możliwości pobytu w mieszkaniu chronionym,
- innych działaniach wzmacniających potencjał jednostki.

Rozwiązanie problemu poprzez ograniczenie bezdomności i zagrożenia bezdomnością wymagało i nadal wymaga podjęcia jednoczesnych działań w zakresie prewencji, interwencji, integracji. Miejski Program Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2022-2027 będzie realizowany we współpracy miasta Szczecin, instytucji i organizacji pozarządowych zajmujących się problematyką bezdomności, z zachowaniem najważniejszych elementów systemu wsparcia osób w kryzysie bezdomności. Mimo starań i podejmowanych przedsięwzięć na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców, nadal są w mieście osoby dotknięte wykluczeniem społecznym a w konsekwencji bezdomnością. Potrzebują one motywacji do zmiany swojej sytuacji życiowej oraz wsparcia w usamodzielnieniu i wyjściu z bezdomności. Z tego względu, aby zapewnić różnego rodzaju działania w tym: profilaktyczne, interwencyjne, aktywizujące czy wspierające osoby doświadczające bezdomności koniecznym się staje wprowadzenie Programu, który stanowić będzie kompleksowy plan działań na rzecz wspierania i pomocy osób zagrożonych bezdomnością i pozostających w kryzysie bezdomności. Najważniejszymi zadaniami dla instytucji i organizacji, które pomagają osobom w kryzysie bezdomności jest interweniowanie w sytuacjach stanowiących zagrożenie egzystencji, udzielanie schronienia i zapewnianie środków utrzymania oraz pomoc w integracji. W celu realizacji tych zadań niezbędna jest efektywna infrastruktura pomocy społecznej, narzędzia i spójna wizja niesienia pomocy i wsparcia osobom w kryzysie bezdomności. Miejski Program Przeciwdziałania Bezdomności przewiduje działania mające na celu zapobieganie

bezdomności i reintegrację osób będących w kryzysie bezdomności i ich rodzin, poprzez wyrównanie szans życiowych, jak również stałe monitorowanie problemu bezdomności na terenie Szczecina, kreowanie nowych podnoszących efektywność sposobów działania w obszarze problematyki bezdomności, aktywizacji zawodowej osób w kryzysie bezdomności, czy świadczenie niezbędnej pomocy umożliwiającej powrót do aktywnego i samodzielnego życia.

2. Podstawa prawna Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności

Program przygotowano mając na uwadze następującą podstawę prawną - zgodnie z art. 17 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Podstawy do planowania celów, działań i wskaźników ich realizacji stanowią akty prawne, w tym m.in.:

- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego,
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Program zakłada również realizację Rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 kwietnia 2017 r. w sprawie standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych i ogrzewalni. W przypadku miasta Szczecina realizacja przedmiotowego

Rozporządzenia będzie skutkowałą koniecznością dostosowania istniejącej infrastruktury społecznej oraz niezbędnych zmian zarządczo-organizacyjnych.

2.1. Spójność Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności z założeniami dokumentów strategicznych

Miejski Program Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2022-2027 jest spójny z celami, obszarami i priorytetami wskazanymi w poniższych dokumentach strategicznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

Tabela 1. Spójność Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności z założeniami dokumentów strategicznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym

Poziom krajowy	
Nazwa dokumentu strategicznego	cel / obszar / priorytet / moduł
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030	Obszar: Spójność społeczna Kierunek interwencji: d) Poprawa dostępności do usług, w tym społecznych i zdrowotnych, Kierunek interwencji: f) Zmniejszenie zjawiska przestępczości
Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, Aktualizacja 2021–2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030	Priorytet II: Przeciwdziałanie bezdomności i wykluczeniu mieszkaniowemu
Program pomocy osobom bezdomnym - Pokonać bezdomność. Edycja 2022	Moduł I: Profilaktyka Cel: Zapobieganie bezdomności przez prowadzenie działań profilaktycznych. Moduł II: Wsparcie osób w kryzysie bezdomności Cel: Prowadzenie działań interwencyjnych i aktywizujących skierowanych do osób znajdujących się w kryzysie bezdomności. Moduł III: Infrastruktura Cel: Wsparcie podmiotów w dostosowaniu prowadzonych przez nie placówek świadczących usługi dla osób bezdomnych do obowiązujących standardów. Moduł IV: Innowacyjność Cel: Inspirowanie do wdrażania nowych rozwiązań w zakresie pomocy osobom bezdomnym.
Krajowa Polityka Miejska 2023	Cel szczegółowy 2: Wspieranie zrównoważonego rozwoju ośrodków miejskich, w tym przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji (miasto zwarte i zrównoważone) Kierunek działania: w zakresie mieszkalnictwa

Poziom regionalny	
Nazwa dokumentu strategicznego	cel / obszar / priorytet
Wojewódzki Program Przeciwdziałania Uzależnieniom na lata 2018-2022	Obszar 3.6.2: Bezdomność
Strategia Rozwoju Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego	Cel operacyjny II.4: Wzmacnianie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców.
Poziom lokalny	
Nazwa dokumentu strategicznego	cel / obszar / priorytet
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasto Szczecin do roku 2027	Obszar 7: Skuteczny system działań zapobiegających i ograniczających bezdomność, Kierunek działania VII.: Reintegracja osób w kryzysie bezdomności.
Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta Szczecin 2017-2023	Cel 1: Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych i budowanie tożsamości lokalnej poprzez wzrost aktywności społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji Projekt nr 1: Mieszkania chronione dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością.
Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Szczecin na lata 2022-2023	Obszar 2: Redukcja szkód i rehabilitacja (readaptacja i reintegracja) zdrowotna, społeczna i zawodowa osób z problemem uzależnień. Zadanie 2.7: Reintegracja społeczna osób bezdomnych z problemem uzależnień, Zadanie 2.9: Dofinansowanie pomocy świadczonej przez Szczecińskie Centrum Profilaktyki Uzależnień w Szczecinie w ramach opieki nad osobami bezdomnymi z problemem alkoholowym.
Program wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej Gminy Miasto Szczecin na lata 2020-2022	Cel operacyjny I: Poprawa warunków życia rodzin z dziećmi i warunków realizacji praw dziecka do rozwoju, wychowania w rodzinie, stabilnego środowiska wychowawczego. Działanie 1.3: Mieszkalnictwo chronione dla bezdomnych i zagrożonych bezdomnością rodzin z dziećmi.

3. Adresaci Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności

Program jest kierowany do osób i rodzin zagrożonych bezdomnością oraz osób i rodzin w kryzysie bezdomności w rozumieniu przepisów ustawy o pomocy społecznej. Adresatami Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności są mieszkańcy Szczecina. W grupie

zagrożonych bezdomnością znajdują się osoby lub rodziny narażone na utratę tytułu prawnego do lokalu lub możliwości zamieszkiwania w lokalu dotychczasowym. Natomiast osoby w kryzysie bezdomności to osoby niezamieszkujące w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowana na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osoby niezamieszkujące w lokalu mieszkalnym i zameldowane na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania. W niniejszym opracowaniu za osoby w kryzysie bezdomności uważa się również osoby wychodzące z bezdomności, przebywające w mieszkaniach chronionych. W skład rodziny w kryzysie bezdomności wchodzi osoby, które mogą być spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące.

4. Realizatorzy i partnerzy Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności

Tabela 2. Realizatorzy i Partnerzy Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności

KOORDYNATOR	Wydział Spraw Społecznych Urząd Miasta Szczecin
	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Szczecinie
REALIZATORZY/PARTNERZY	Komenda Miejska Policji w Szczecinie
	Straż Miejska w Szczecinie
	Zarząd Budynków i Lokali Komunalnych w Szczecinie
	Szczecińskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego
	Szczecińskie Centrum Profilaktyki Uzależnień
	Stowarzyszenie Feniks w Szczecinie
	Szczecińskie Stowarzyszenie Złoty Wiek
	Caritas Archidiecezji Szczecińsko- Kamieńskiej
	Polski Czerwony Krzyż Oddział w Szczecinie
	Polski Komitet Pomocy Społecznej Oddział w Szczecinie
PARTNERZY	Wydziały i Biura Urzędu Miasta Szczecin
	Centrum Integracji Społecznej w Szczecinie
	Powiatowy Urząd Pracy w Szczecinie
	Straż Ochrony Kolei w Szczecinie
	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Szczecinie
	Przychodnie i Szpitale

	Ośrodki terapii uzależnień
	Sądy i Prokuratura
	Punkty konsultacyjne dla osób uzależnionych

MOPR realizuje zadania Programu przy wsparciu i pod nadzorem WSS oraz we współpracy z innymi jednostkami organizacyjnymi Gminy Miasta Szczecin, służbami publicznymi, jak również z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki i pomocy społecznej. Partnerami Programu są podmioty, których działalność ma na celu przeciwdziałanie bezdomności.

5. Diagnoza problemu sytuacji osób zagrożonych bezdomnością i osób w kryzysie bezdomności w mieście Szczecin

5.1. Wyniki liczenia osób w kryzysie bezdomności w 2019 roku

W celu określenia orientacyjnej liczby osób w kryzysie bezdomności co 2 lata przeprowadzane są ogólnopolskie badania liczby osób bezdomnych. Na zlecenie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej po raz kolejny odbyło się ogólnopolskie liczenie osób bezdomnych, które przypadło wieczorem i w nocy z 13 na 14 lutego 2019 r. Koordynatorem zadania i podmiotem odpowiedzialnym za jego realizację w mieście Szczecin był Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Szczecinie, którego pracownik Działu Pomocy Osobom Bezdomnym pełnił funkcję Gminnego koordynatora badania. Zaangażowane w przeprowadzenie badania były również: policja, straż miejska, straż kolei, szpitale, pogotowie ratunkowe, izba wytrzeźwień, schroniska. Z badanymi przeprowadzono kwestionariusz dotyczący osoby bezdomnej, który pozwolił określić liczbę osób bezdomnych przebywających podczas badania na terenie miasta Szczecin oraz dostarczył danych socjodemograficznych o grupie osób bezdomnych. Zakres ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych w nocy z 13/14 lutego 2019 r. obejmował nie tylko liczbę osób bezdomnych spędzających noc w placówkach noclegowych, ale też liczbę osób bezdomnych spędzających noc w tzw. miejscach niemieszkalnych (altany działkowe, pustostany, parki, itp.). Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych jest okazją dotarcia do miejsc grupowania się osób bezdomnych na danym terenie oraz umożliwia udzielenie bezpośredniej pomocy osobom bezdomnym (zwłaszcza tym, znajdującym się poza placówkami noclegowymi), do których docierają realizatorzy badania.

- W trakcie badania w Szczecinie przebywało 853 osób bezdomnych z czego 78,90 % to mężczyźni (673 osób), 18,40 % kobiety (157 osoby). Dzieci stanowiły 2,70 % ogółu osób poddanych badaniu (23 osoby).
- Wśród ogółu respondentów dominowały osoby w wieku powyżej 60 lat (389 osób) 45,60 %. Badani wieku 18-25 lat stanowili 1,41 % badanej grupy, a wieku 0-17 lat 2,70 % . Osoby bezdomne w kategorii wieku 41-60 lat to 38,57%, a w wieku 26-40 lat – 11,72% ogółu badanych.
- Wśród 673 badanych pełnoletnich mężczyzn było 273 osób w wieku między 41-60 lat. To 40,56 % ogółu badanych mężczyzn. Mężczyźni powyżej 60 roku życia (48,44 %) to kolejna dominująca grupa. W wieku 18-25 lat były 2 osoby (0,30 %) a w wieku 26-40 lat było 10,70 % badanych mężczyzn.
- Wśród 157 badanych kobiet dominowały osoby w wieku powyżej 60 lat, stanowiące 40,13 % (63 osoby) wszystkich badanych kobiet. W wieku 26-40 lat było 17,83 % kobiet a 35,67 % to kobiety w wieku 41-60 lat. Najmniejszy odsetek kobiet widoczny był w grupie wiekowej między 18-25 lat (10 osób) stanowiący 6,37 %.
- 440 osób bezdomnych w dniu badania przebywało w różnego typu placówkach (51,58 %), 413 osób funkcjonowało poza placówkami instytucjonalnymi (48,42 %).
- Łącznie w schroniskach w tym schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi – przebywało 337 osób (39,51 % ogółu badanych), w noclegowniach 51 osób (5,98 %) a w ogrzewalni 14 osób (1,64 %). W szpitalach takich osób było 32 (3,75 % ogółu), a w Izbie Wyrzeźwień 1 (0,12 % ogółu). Miejscem pobytu osób bezdomnych w dniu badania były także miejsca niemieszkalne tj. pustostany, domki na działkach, altany działkowe (314 osób to jest 36,81 % ogółu badanych) oraz inne miejsca takie jak: dworzec PKS, dworzec PKP, ulica, klatki schodowe, piwnice, altany śmietnikowe, gdzie znajdowało się 99 osób (11,61 % ogółu badanych).W Areszcie Śledczym było 5 osób bezdomnych- 0,59 %
- Dzieci poniżej 18 roku życia przebywały z, co najmniej z jednym z rodziców w schronisku 12 dzieci) oraz w miejscach określonych jako pustostany, domki czy altany działkowe (11 dzieci).
- Pełnoletnie osoby bezdomne (757 osób ankietowanych) najczęściej deklarowały wykształcenie podstawowe (38,84 %), zawodowe (35,40 %) oraz średnie (18,89 %). W

dalszej kolejności pojawiły się wykształcenie niepełne podstawowe (1,59 %), gimnazjalne (3,96 %), a najrzadziej wykształcenie wyższe (1,32 %).

- Na 749 odpowiedzi o okres bezdomności 212 osób (28,30%) pozostaje w bezdomności od 10 do 15 lat. W okresie 5 do 10 lat było 187 osób (24,97 %) a powyżej 15 do 20 lat było ich 137 (18,29 %). Najmniej liczną grupę stanowiło 17 osób (2,27 % ogółu osób dorosłych), które podały, że w bezdomności funkcjonują powyżej 20 lat. 98 osoby dorosłe (13,08 %) pozostawały w bezdomności mniej niż 2 lata. Taka sama liczba pozostawała w bezdomności od 2 do 5 lat (13,08 %).
- W ramach pytania o przyczyny bezdomności udzielono 1145 odpowiedzi. Najczęściej badani jako przyczynę bezdomności wskazywali: bezrobocie/brak pracy - 394 (34,41 %) a także zły stan zdrowia/niepełnosprawność – 250 osób (21,83 %) oraz eksmisję/wymeldowanie – 162 osób (14,15 %), zadłużenie – 102 (8,91 %), opuszczenie zakładu karnego 76 osób (6,64 %), uzależnienie od alkoholu – 54 osób (4,72 %) rozpad związku – 44 osoby (3,84 %), konflikt rodzinny – 31 osób (2,71 %). Pozostałe przyczyny przemoc domowa, migracja/wyjazd do innego kraju, zaburzenia psychiczne inne niż uzależnienia, niepowodzenia w poszukiwaniu pracy, opuszczenie placówki opiekuńczo-wychowawczej miały niski odsetek wskazań.
- Osoby dorosłe odpowiadały na pytanie o źródła dochodu, w tym przypadku można było wskazać dowolną liczbę odpowiedzi. Ogólna liczba odpowiedzi w poszczególnych kategoriach wynosiła 958. Najwięcej odpowiedzi dotyczyło zasiłków z pomocy społecznej, takich wskazań było 430 (44,89 %), 134 wskazań na zbieractwo 13,99 %), 89 na świadczenia ZUS (9,29 %) oraz 56 renta/emerytura (5,85 %). Kolejną kategorią była praca na czarno – 50 wskazań (5,22 %), inne źródła 47 wskazań (4,91 %), żebractwo 37 (3,86 %), zatrudnienie – 25 odpowiedzi (2,61 %), 7 alimenty (0,73 %). 82 osoby nie posiada dochodu.
- Osoby bezdomne korzystają z różnych form pomocy w mieście Szczecin (2009 wskazań wśród osób dorosłych). Najczęstszą formą pomocy jaką otrzymują w mieście Szczecin osoby bezdomne jest posiłek - 593 osoby podały taką odpowiedź (29,52 %) a 449 wskazały na pomoc finansową (22,35 %), 417 schronienie (20,76 %), 296 osób zaznaczyło odzież (14,73 %), 111 opieka zdrowotna (5,53 %) i 4 terapia uzależnień (0,20 %). 139 badanych osób nie korzystało z żadnego rodzaju pomocy. Nie było wskazań na inne formy pomocy.

- Zgłaszane przez osoby bezdomne potrzeby, mające formę oczekiwań pomocy, były różne. Łącznie zebrano 2100 odpowiedzi dotyczących oczekiwań i 74 deklaracji o braku chęci uzyskania jakiegokolwiek wsparcia. Za najważniejsze potrzeby, w ocenie bezdomnych, należało uznać wsparcie żywnościowe – 512 (24,38 %), mieszkaniowe – 507 (24,14 % wskazań) i kolejne to schronienie – 367 (17,48 %) a następnie wsparcie finansowe- 363 (17,29 % wskazań), zdrowotne – 277 (13,19 % wskazań) oraz pomoc w znalezieniu pracy – 32 osoby (1,52 % wskazań). Pomocy prawnej oraz wsparcia psychologicznego oczekuje po 13 osób w każdej z tych kategorii (0,62 %) a 11 dostępu do łaźni (0,52 %). Natomiast pomocy w wyjściu z uzależnień oczekuje niewiele osób bezdomnych 5 (0,24 % wskazań).

5.2. Pomoc osobom i rodzinom zagrożonym bezdomnością

a) Lokale z zasobów Gminy Miasto Szczecin

Polityka mieszkaniowa w mieście Szczecin zakłada pomoc gminy osobom o niskich dochodach, chorym, zagrożonym bezdomnością lub opuszczającym placówki opiekuńcze. Dnia 15 stycznia 2020 r. weszła w życie podjęta 26 listopada 2019 r. Uchwała Nr XII/443/19 Rady Miasta Szczecin w sprawie zasad wynajmowania lokali oraz pomieszczeń tymczasowych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Miasto Szczecin. Na jej podstawie, poza corocznym naborem wniosków o najem socjalny lokali, publikowane są przez Zarząd Budynków i Lokali Komunalnych oferty lokali mieszkalnych na czas nieokreślony i lokali mieszkalnych po uprzednim przeprowadzeniu przez przyszłego najemcę prac remontowych z których korzystać mogą mieszkańcy Gminy Miasto Szczecin spełniający wymagane uchwałą kryteria. Weryfikacja wniosków odbywa się w pierwszej kolejności wg ogólnych warunków (niezaspokojone potrzeby mieszkaniowe, związek z Gminą Miasto Szczecin i dochód) a następnie uwzględnia się kryteria oceny punktowej wniosku zawarte w powyższej uchwale.

b) Dodatki mieszkaniowe

Zasady i tryb przyznawania, ustalania oraz wypłaty dodatków mieszkaniowych reguluje Ustawa o dodatkach mieszkaniowych z dnia 21 czerwca 2001 r., która określa komu przysługuje dodatek mieszkaniowy, wyznacza warunki konieczne tj.: tytuł prawny, kryterium dochodowe i normatywną powierzchnię lokalu mieszkalnego w przeliczeniu na liczbę członków

gospodarstwa domowego. Realizacja zadania znajduje się w kompetencji Referatu Dodatków Mieszkaniowych Szczecińskiego Centrum Świadczeń.

c) Nieodpłatna pomoc prawna

Na podstawie ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej na terenie Gminy Miasto Szczecin funkcjonują punkty nieodpłatnej pomocy prawnej (NPP) oraz punkty nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego (NPO). Lokale, w których Miasto zorganizowało punkty nieodpłatnej pomocy prawnej oraz punkty nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego znajdują się w budynku Urzędu Miasta Szczecin pl. Armii Krajowej 1 (wejście od ul. św. Jacka Odrowąża) oraz w filii Urzędu Miasta ul. Rydla 39-40. Aby skorzystać z porady prawnej, bądź z porady obywatelskiej należy się zarejestrować pod numerem tel. 91 42 45 000. Rejestracja czynna w od poniedziałku do piątku w godz. od 7.30 do 15:30 (z wyłączeniem dni ustawowo wolnych od pracy). Nieodpłatna pomoc prawna lub nieodpłatne poradnictwo obywatelskie odnosi się do następujących dziedzin prawa: prawa pracy, sprawa z zakresu rozpoczęcia działalności gospodarczej, prawa cywilnego, prawa karnego, prawa administracyjnego, prawa ubezpieczeń społecznych, prawa do opieki zdrowotnej prawa rodzinnego, prawa podatkowego, inne. Nieodpłatna pomoc prawna i nieodpłatne poradnictwo obywatelskie przysługują osobie uprawnionej, która nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej. Osoba uprawniona, przed uzyskaniem nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, składa pisemne oświadczenie, że nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej. Oświadczenie składa się osobie udzielającej nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczącej nieodpłatne poradnictwo obywatelskie.

d) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA) w Szczecinie

Od lipca 2019 r. siedziba GKRPA znajduje się w SCPU ul. J.H. Dąbrowskiego 22-23 w Szczecinie. Komisja działa w oparciu o przepisy ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Członkami Komisji są m.in. przedstawiciele UM, MOPR, KMP, SM, specjaliści z zakresu pedagogiki, prawa, terapii, profilaktyki uzależnień, przemocy domowej przeszkoleni w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Komisja inicjuje i monitoruje działania związane z edukacją i profilaktyką rozwiązywania problemów alkoholowych. Celem działań jest ograniczanie dostępności

alkoholu, zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej, rehabilitacyjnej osobom uzależnionym, podejmowanie działań w związku z podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie oraz zwiększanie zdolności osób do radzenia sobie z istniejącymi problemami alkoholowymi. Podejmowane działania mają za zadanie wsparcie osób uzależnionych i ich rodzin, kształtowanie zdrowego stylu życia oraz pomoc rodzinom w trudnych sytuacjach życiowych. Komisja uprawniona jest do podejmowania czynności zmierzających do sądowego orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu, zobowiązania poddania się leczeniu odwykowemu. Ponadto, Komisja realizuje określone ustawowo zadania gminy w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, a w szczególności: prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych; wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych; prowadzenie działań zmierzających do poddania się leczeniu odwykowemu osób, które w związku z nadużywaniem alkoholu powodują rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylają się od pracy albo systematycznie zakłócają spokój lub porządek publiczny; Do kompetencji Komisji należą również zadania wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

5.3. Rodzaj i zakres pomocy osobom i rodzinom pozostającym w kryzysie bezdomności

Zadania w zakresie pomocy społecznej dla osób bezdomnych w mieście Szczecin w głównej mierze realizuje MOPR, w ramach którego funkcjonuje m.in. Dział Pomocy Osobom Bezdomnym, który przy współpracy z innymi komórkami organizacyjnymi MOPR oraz innymi jednostkami samorządu terytorialnego, a także organizacjami pozarządowymi, udziela pomocy i wsparcia osobom i rodzinom bezdomnym lub zagrożonym bezdomnością. MOPR DB terenem działania obejmuje całe Miasto Szczecin.

a) Pomoc finansowa

W latach 2019 – 2021 najczęstszymi powodami udzielenia pomocy i wsparcia dla bezdomnych osób i rodzin w mieście Szczecin to: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, alkoholizm a także trudności w przystosowaniu do życia osób opuszczających zakłady karne.

b) Bony żywnościowe i towarowe

Tabela 3. Powody przyznania pomocy bezdomnym osobom i rodzinom korzystającym z pomocy MOPR w latach 2019-2021

Powody przyznania pomocy	2019		2020		2021	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	711	763	595	633	582	625
Bezdomność	792	837	681	720	17	710
Potrzeba ochrony macierzyństwa	5	17	10	27	7	15
Bezrobocie	359	397	289	314	270	288
Niepełnosprawność	293	300	243	248	213	218
Długotrwała lub ciężka choroba	409	423	356	368	333	340
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	25	64	21	57	22	62
Alkoholizm	101	103	79	81	83	86
Narkomania	14	14	12	12	14	16
Trudności w przystosowaniu się po zwolnieniu z zakładu karnego	25	25	28	28	25	25
Zdarzenie losowe	4	6	3	5	3	3
Sytuacja kryzysowa	2	4	5	7	6	7

Źródło: dane MOPR opracowanie na podstawie własnych Sprawozdań MPiPS -03 sporządzanych w latach 2019-2021.

W MOPR w Szczecinie wprowadzono pomoc w formie papierowych bonów żywnościowych na zakup artykułów spożywczych, bonów towarowych na artykuły przemysłowe w tym: odzież, obuwie, chemia gospodarcza, bonów towarowych na zakup opału tj. węgla lub koksu, które mogą być realizowane w wybranych placówkach handlowych i punktach oferujących do sprzedaży opału. Jest to jedna z form zapobieganiu marnotrawieniu środków finansowych na

używkii. Na każdym bonie jest umieszczona klauzula z treścią o zakazie sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych, a także nadruk informujący o wartości nominalnej bonu i rodzaju bonu.

Tabela 4. Udzielone świadczenia osobom bezdomnym w latach 2019-2021 - zadania własne Gminy

Świadczenia	2019		2020		2021	
	Liczba osób wg decyzji	Kwota świadczeń (zł)	Liczba osób wg decyzji	Kwota świadczeń (zł)	Liczba osób wg decyzji	Kwota świadczeń (zł)
Zasiłek stały	397	2 227 381	348	2 027 202	334	1 920 415
Zasiłek okresowy	329	533 452	262	540 562	227	461 866
Zasiłek celowy	659	569 798	557	502 000	568	537 324
w tym specjalny zasiłek celowy	100	55 196	93	44 122	73	37 372
Posiłek	406	574 085	310	493 413	349	707 825
w tym dla dzieci	29	21 008	21	27 013	11	15 620
Pobyt w schronisku	158	494 567	317	1 029 039	284	949 101
Usługi opiekuńcze	7	40 351	5	38 455	4	38 721
w tym: specjalistyczne	1	10 950	2	16 672	1	14 236

Źródło: dane MOPR opracowanie na podstawie własnych Sprawozdań MPiPS -03 sporządzanych w latach 2019-2021.

c) Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014 – 2020

W ramach realizowanego w Polsce Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014- 2020 finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym, którego głównym celem jest udzielenie wsparcia osobom doświadczającym najgłębszych form ubóstwa, udostępniana jest pomoc żywnościowa. Uprawnienia do korzystania z pomocy żywnościowej mają osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, których dochód

nie przekracza 150 % kryterium dochodowego. MOPR DB zakwalifikował i wydał w ramach Podprogramu 2018 (VIII 2018- VI 2019) łącznie 132 skierowania dla 152 osób bezdomnych. W ramach Podprogramu 2019 (stan na 31.12.2019) wydano 74 skierowania dla 78 osób. łącznie w 2020 r. MOPR DB zakwalifikował i wydał 114 skierowań z czego w ramach Podprogramu 2020 r. liczba wydanych skierowań wynosiła 77, natomiast w 2021 roku 76 skierowań dla 79 osób.

d) Utrzymanie higieny osobistej

Realizację zadania publicznego przy współpracy z WSS UM pn. *"Wsparcie osób w trudnej sytuacji życiowej wybranymi świadczeniami rzeczowymi w postaci oferowania nieodpłatnie artykułów żywnościowych, odzieży, artykułów higienicznych, możliwości kąpielii"* realizuje PCK al. Wojska Polskiego 63 w Szczecinie. Punkt socjalny zabezpiecza poza kąpielą, środki higieny osobistej (mydło, szampon, golarki, papier toaletowy, ręczniki itp.). W 2019 r. Pracownicy MOPR DB wydali do niego – 157 skierowania. W 2020 r. wydali do niego – 96 skierowania, a w roku 2021 wydano 86 skierowań.

e) Potwierdzenie prawa do świadczeń opieki zdrowotnej

Osobom nieubezpieczonym na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, przyznaje się prawo do korzystania ze świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, w tym przypadku z budżetu państwa. Dokumentem potwierdzającym prawo do świadczeń opieki zdrowotnej jest decyzja administracyjna poprzedzona rodzinnym wywiadem środowiskowym, przeprowadzonym przez pracownika socjalnego. Zadanie to jest w całości finansowane przez budżet państwa, łącznie z kosztami przeprowadzenia wywiadu środowiskowego i kosztami wystawienia decyzji administracyjnej. W 2019 r. w stosunku do osób bezdomnych pracownicy socjalni MOPR DB: przeprowadzili 122 rodzinne wywiady środowiskowe; opracowali 241 decyzji administracyjnych. W 2020 r. w stosunku do osób bezdomnych pracownicy socjalni przeprowadzili 134 rodzinnych wywiadów środowiskowych; opracowali 174 decyzji administracyjnych, sporządzone zostało 1 zawiadomień o przekazaniu sprawy według właściwości do innej gminy.

Tabela 5. Dane za 2019-2021 rok dotyczące potwierdzenia prawa do świadczeń opieki zdrowotnej na okres 90 dni dla osób bezdomnych

Rok	Liczba wywiadów środowiskowych	Liczba decyzji administracyjnych	Liczba zawiadomień do innej gminy
2019	122	241	-
2020	134	174	1
2021	135	188	-

Źródło: dane MOPR opracowanie na podstawie własnych Sprawozdań

f) Mieszkalnictwo chronione dla osób bezdomnych

W celu przygotowania osoby lub rodziny bezdomnej do samodzielnego życia i integracji ze społecznością lokalną MOPR m.in. dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością prowadzi od kilku lat mieszkania chronione. Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej osoby nie ponoszą opłat za pobyt w mieszkaniu chronionym, jeżeli dochód osoby samotnie gospodarującej lub w przypadku rodziny - dochód na osobę w rodzinie, nie przekracza kryterium dochodowego.

Tabela 6. Mieszkania chronione dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością w latach 2019-2021 (stan na koniec 31 grudnia danego roku)

Rok	Liczba mieszkań	Liczba miejsc	Liczba mieszkańców
2019	3	18	19
2020	3	21	20
2021	3	21	22

Źródło: dane MOPR opracowanie na podstawie własnych Sprawozdań

Pobyt w mieszkaniu chronionym jest czasowy. Zasady funkcjonowania w mieszkaniu chronionym reguluje Regulamin Mieszkań Chronionych. Łączna liczba mieszkań chronionych pozostających do dyspozycji osób i rodzin bezdomnych wynosiła w 2019 r. wynosiła 3, ogółem w 2019 roku przebywało w mieszkaniach chronionych 19 osób, głównie rodziny z dziećmi. Łączna liczba mieszkań chronionych pozostających do dyspozycji osób i rodzin bezdomnych wynosiła w 2020 r. wynosiła 3, ogółem w 2020 roku przebywało w mieszkaniach chronionych

(narastająco) 25 osób, głównie rodziny z dziećmi. Stan na 31.12.2020 r. to 20 osób na 21 miejsc. Łączna liczba mieszkań chronionych dla osób w kryzysie bezdomności na 31.12.2021 r. wynosiła 6 z czego 3 mieszkania przyjęte pod koniec roku a ich zasiedlenie nastąpi w 2022 r. Ogółem w 2021 roku przebywały w 3 mieszkaniach chronionych (narastająco) 22 osoby, głównie rodziny z dziećmi (5 rodzin liczba dzieci 14).

g) Indywidualny Program Wychodzenia z Bezdomności

Osoba bezdomna może zostać objęta indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności, polegającym na wspieraniu osoby bezdomnej w rozwiązywaniu jej problemów życiowych, w szczególności rodzinnych i mieszkaniowych, oraz pomocy w uzyskaniu zatrudnienia. Indywidualny program wychodzenia z bezdomności jest opracowywany przez pracownika socjalnego ośrodka pomocy społecznej wraz z osobą bezdomną. Jeżeli osoba bezdomna przebywa w schronisku dla bezdomnych, indywidualny program wychodzenia z bezdomności może być opracowany przez pracownika socjalnego zatrudnionego w tej placówce.

Tabela 7. Indywidualne Programy Wychodzenia z Bezdomności (IPWzB) w latach 2019-2021

Rok	Liczba nowych IPWzB	Liczba IPWzB, które przeszły z lat ubiegłych	Ogółem liczba IPWzB
2019	6	11	17
2020	2	11	13
2021	25	7	32

Źródło: dane MOPR opracowanie na podstawie własnych sprawozdań

Program jest działaniem długofalowym oraz mocno motywującym osobę bezdomną do zmiany stylu życia przez co daje realną szansę na wyjście z bezdomności. W 2019 r. zawarto 6 nowych IPWzB a także prowadzono IPWzB, które przeszły z lat ubiegłych. Łącznie prowadzono 17 Indywidualnych Programów Wychodzenia z Bezdomności. W 2020 r. zawarto 2 nowe IPWzB a także prowadzono IPWzB, które przeszły z lat ubiegłych. Łącznie w 2020 r. prowadzono 13 Indywidualnych Programów Wychodzenia z Bezdomności. W 2021 r. zawarto 25 nowych IPWzB a także prowadzono IPWzB, które przeszły z lat ubiegłych. Łącznie prowadzono 32 Programy.

h) Aktywizacja zawodowa

W przypadku bezrobocia oraz innych problemów towarzyszących bezdomności (uzależnienia, choroba) trudno jest jednoznacznie wskazać problem pierwotny i problemem wtórny. Mówi się o triadzie problemów prowadzących do bezdomności: choroba lub uzależnienie, utrata pracy, a w rezultacie utrata dochodów. Dlatego też ważnym elementem pomocy osobom zagrożonym bezdomnością i bezdomnym jest powrót na otwarty rynek pracy. MOPR współpracuje z PUP w zakresie upowszechniania ofert pracodawców oraz informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach oraz realizowanych programach aktywizacyjnych.

i) Współpraca z Centrum Integracji Społecznej (CIS)

MOPR wraz z CIS wypracował wspólne zasady kierowania osób do uczestnictwa w zajęciach CIS oraz zgłaszania do ubezpieczenia zdrowotnego i opłacania składki za osoby realizujące indywidualny program zatrudnienia socjalnego. Osobę, którą Ośrodek skierował do uczestnictwa w CIS zgłasza do ubezpieczenia zdrowotnego i odprowadza za nią składkę zdrowotną. Liczba osób bezdomnych, uczestniczących w zajęciach CIS i realizujących Indywidualny Program Zatrudnienia Socjalnego wynosiła w każdym roku po 14 zainteresowanych i tyle osób otrzymało pomoc w formie opłacania składki zdrowotnej.

j) Pogotowie Zimowe dla Osób Bezdomnych

Działania podejmowane od 01 listopada do 31 marca mające na celu zlokalizowanie koczowisk, w których przebywają osoby bezdomne, identyfikacja tych osób oraz wsparcie i pomoc. Zima jest okresem najtrudniejszej i wzmożonej pracy dla pracowników, którzy niosą pomoc osobom bezdomnym. MOPR DB przygotował plakat oraz ulotkę informacyjną, które trafiają do m. in. spółdzielni mieszkaniowych, STBS, ZBiLK, ZDiTM, PKP, PKS, urzędów czy uczelni. Można znaleźć w niej wszelkie informacje o tym jak zachować się w przypadku osoby bezdomnej przebywającej na klatkach schodowych, przystankach, dworcach lub w innych miejscach. Koordynatorem wszystkich działań podczas Pogotowia Zimowego jest MOPR DB, który pod koniec października każdego roku jest organizatorem odprawy wszystkich służb oraz instytucji, które współpracują podczas Pogotowia Zimowego dla osób bezdomnych. Biorą w niej udział m. in. przedstawiciele: WSS, KMP, SM, SOK, Feniks, Złoty Wiek, ZOZ, PKPS, PCK,

Caritas, SCPU, MOPR. Podczas spotkania omówione zostają procedury oraz zakres współpracy podczas Pogotowia Zimowego. Pracownicy MOPR DB wspólnie z przedstawicielami KMP, SM i schronisk dla bezdomnych w ramach „Akcja Zima” monitorują pustostany, ogrody działkowe, opuszczone altany, bunkry i okolice węzłów ciepłowniczych. Nawiązując kontakt z osobami bezdomnymi, pracownicy informują m.in. o możliwości skorzystania ze schronisk wraz z podaniem ich adresów, oferują pomoc w formie gorącego posiłku w barze czy w przypadku posiadania pieców – opału.

k) Asystent rodziny

Z bezdomnymi rodzinami przeżywającymi trudności w pełnieniu ról opiekuńczych i wychowawczych współpracują asystenci rodziny, którzy pomagają w przezwyciężaniu trudności związanych z opieką i wychowaniem małoletnich dzieci. Zadaniem asystenta jest ułatwienie rodzicom wypełnianie ról społecznych tak aby rodzina mogła normalnie funkcjonować. Jego zadaniem jest również nie dopuścić do umieszczania dzieci poza rodziną w placówkach lub rodzinach zastępczych. Jeśli dzieci znajdują się pod pieczęią zastępczą, rolą asystenta są działania na rzecz ich jak najszybszego powrotu do rodziny. Asystent rodziny pracuje z rodziną w oparciu o plan pracy z rodziną. Współpraca z rodziną jest długofalowa. Współpraca rodziców z asystentem rodziny w głównej mierze dotyczy problemów socjalnych (np. pomoc w wyrobieniu dokumentów, realizacja zaległych i bieżących spraw urzędowych, pomoc w zorganizowaniu wizyt lekarskich), kształtowania kompetencji rodziców w zakresie: prowadzenia gospodarstwa domowego, wychowania i opieki, dbania o zdrowie, a także dotyczy reintegracji społecznej (np. motywowanie do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, kontynuowania nauki, poszukiwania pracy, motywowanie do aktywnego uczestnictwa w życiu szkolnym dziecka). W 2019 r. łączna liczba środowisk objętych asystenturą wynosiła 35 (narastająco). W 2020 r. łączna liczba rodzin objętych asystenturą wynosiła 27. W 2021 r. łączna liczba rodzin objętych asystenturą wynosiła 16 a liczba dzieci w tych rodzinach 29. Zamierzone i planowane przez asystentów projekty nie zostały zrealizowane z powodu epidemii. Działania asystenta rodziny w tym czasie to m.in: spotkania z matkami w Schronisku dla Kobiet i Matek z Dziećmi na temat ich relacji z dziećmi i metod wychowawczych; treningi i teletreningi w obszarze opiekuńczo - wychowawczym celem nabycia większej świadomości rodzicielskiej; ćwiczenia i odgrywanie scenek dotyczących stosowania odpowiednich metod wychowawczych oraz właściwe reagowanie na zaistniałą sytuację, np. wymuszanie przez

dziecko; motywowanie do skorzystania z pomocy psychologicznej przez osoby mające problem z nadużywaniem alkoholu oraz narkotykami (pomimo zachowywania abstynencji); rozmowy pedagogizujące na temat opieki i wychowania ze wskazaniem wieku rozwojowego i zagrożeń z nimi związanych; treningi i teletreningi dotyczące racjonalnego dysponowania posiadanym budżetem; treningi i teletreningi w obszarze dbania o higienę osobistą oraz pomieszczeń; motywowanie do dbania o zdrowie wszystkich członków rodziny wraz z przestrzeganiem ogólnokrajowych zaleceń związanych z koronawirusem; udzielanie wsparcia i wzmocnienia w pokonywaniu codziennych trudności; udzielanie pomocy edukacyjnej małoletnim; motywowanie do utrzymywania więzi z dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej; udzielanie wsparcia i pomocy przy załatwianiu wszelkich spraw urzędowych.

l) Współpraca z Domem Kultury Słowianin

MOPR DB wydawał zaproszenia na Śniadanie Wielkanocne oraz zaproszenia dla osób bezdomnych na Wigilię. Uczestnikami spotkań byli najbardziej potrzebujący - osoby samotne, bezdomne i ubogie.

ł) Kierowanie do schronisk, noclegowni i ogrzewalni

Na terenie Gminy Miasto Szczecin funkcjonują wszystkie typy placówek. Zarówno Schroniska jak i Noclegownie funkcjonują całorocznie, natomiast Ogrzewalnia rozpoczyna działalność od 01 października do 30 kwietnia przez 7 dni w tygodniu, przez całą dobę. W 2020 r. podmioty prowadzące schroniska dla osób bezdomnych na terenie miasta Szczecin to: Feniks i Caritas. Schronisko dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi prowadzi Złoty Wiek. Noclegownie prowadzone są na podstawie umów zawartych z Gminą Miasto Szczecin przez: Feniks i Caritas. Ogrzewalnia prowadzona jest przez SCPU. Osobami wnioskującymi o pomoc w formie schroniska dla osób bezdomnych były w głównej mierze same osoby bezdomne, w pojedynczych przypadkach opiekun prawny osoby bezdomnej. Mimo dostępu do schronisk nie wszystkie osoby bezdomne są zainteresowane pobytem w tego typu placówce. Pobyt w schronisku niesie ograniczenia i konieczność dostosowania do zasad i regulaminów, wywiązywanie się z zawartych kontraktów socjalnych, konieczność ponoszenia odpłatności za pobyt w placówce, co dla wielu osób jest główną przyczyną odmowy skorzystania z takiej formy pomocy bądź opuszczenia placówki.

Tabela 8. Standardy placówek dla osób bezdomnych

PLACÓWKI DLA OSOB BEZDOMNYCH				
WYBRANE STANDARDY	OGRZEWALNIA	NOCLEGOWNIA	SCHRONISKO DLA OSÓB BEZDOMNYCH	SCHRONISKO DLA OSÓB BEZDOMNYCH Z USŁUGAMI OPIEKUŃCZYMI
Okres Świadczenia usług	Od 1.X do 30.IV 7 dni w tygodniu, od 18.00 do 8.00 lub przez całą dobę – jeżeli na terenie gminy nie funkcjonuje noclegownia	cały rok, przez 7 dni w tygodniu, w godzinach: od 1.X do 31.III od 18.00 do 8.00 , od 1.IV do 30.IX od 19.00 do 7.00	cały rok, 7 dni w tygodniu	cały rok, 7 dni w tygodniu
Forma świadczonej usługi	Ogrzanie się w pomieszczeniu, którego temperatura nie jest niższa niż 18°C	Tymczasowe schronienie w postaci miejsca do spania w ogrzewanym pomieszczeniu, którego temperatura nie jest niższa niż 20°C	Całodobowy pobyt w tym miejsce do spania w pomieszczeniu, którego temperatura nie jest niższa niż 20°C	Całodobowy pobyt w tym miejsce do spania w pomieszczeniu, którego temperatura nie jest niższa niż 20°C
Zakres usług	<ul style="list-style-type: none"> - Zapewnienie gorącego napoju. - Umożliwienie wymiany odzieży. - Zapewnienie dezynfekcji i dezynsekcji odzieży w przypadku braku możliwości jej wymiany. - Zapewnienie opieki przez co najmniej 1 opiekuna na nie więcej niż 50 osób przebywających w ogrzewalni. 	<ul style="list-style-type: none"> - Umożliwienie spożycia posiłku i zapewnienie gorącego napoju. - Umożliwienie skorzystania z prysznica oraz wymiany odzieży. - Zapewnienie dezynfekcji i dezynsekcji odzieży w przypadku braku możliwości jej wymiany. - Zapewnienie opieki przez co najmniej 1 opiekuna na nie więcej niż 50 osób przebywających w placówce 	<ul style="list-style-type: none"> - Umożliwienie spożycia posiłku oraz dostęp do pomieszczenia kuchennego umożliwiającego samodzielne przygotowanie posiłku i gorącego napoju. - Umożliwienie skorzystania z prysznica, wymiany odzieży. - Umożliwienie prania i suszenia odzieży. - Zapewnienie dezynfekcji i dezynsekcji odzieży w przypadku braku możliwości jej 	<ul style="list-style-type: none"> - Umożliwienie spożycia posiłku w pokoju mieszkalnym, a w razie potrzeby – karmienie. - Dostęp do pomieszczenia umożliwiającego samodzielne przygotowanie posiłku i gorącego napoju - Umożliwienie skorzystania z prysznica, wymiany odzieży. -W miarę potrzeby pomoc w myciu, kąpaniu i ubieraniu. Opieka higieniczna. - Zapewnienie usług opiekuńczych w

			<p>wymiany.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zapewnienie informacji o dostępnych formach pomocy, a w razie potrzeby pomoc w jej zorganizowaniu - Zapewnienie usług aktywizacyjnych ukierunkowanych na wzmacnianie aktywności społecznej, uzyskanie samodzielności życiowej i wyjście z bezdomności. - Wzmacnianie aktywności społecznej może być realizowane m.in. przez: – trening umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych, – trening umiejętności interpersonalnych i umiejętności rozwiązywania problemów, – uczestnictwo w grupach wsparcia. - Uzyskanie samodzielności życiowej i wyjście z bezdomności może być realizowane m.in. przez: – zajęcia przygotowujące do podjęcia zatrudnienia, – trening gospodarowania własnym budżetem, – trening prowadzenia gospodarstwa domowego, – uczestnictwo w zajęciach centrum lub klubu integracji społecznej 	<p>wydzielonym pomieszczeniu lub w pokoju mieszkalnym, jeżeli łóżko jest oddzielone zasłoną.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Umożliwienie prania i suszenia odzieży. - Zapewnienie dezynfekcji i dezynsekcji odzieży w przypadku braku możliwości jej wymiany - Niezbędna pomoc w załatwianiu spraw osobistych. - Zapewnienie pomocy w korzystaniu ze świadczeń zdrowotnych przysługujących na podstawie odrębnych przepisów - Zapewnienie usług aktywizacyjnych ukierunkowanych na wzmacnianie aktywności społecznej. - Wzmacnianie aktywności społecznej może być realizowane m.in. przez: <ul style="list-style-type: none"> – trening umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych, – trening umiejętności interpersonalnych i umiejętności rozwiązywania problemów, – uczestnictwo w grupach wsparcia. - Zapewnienie opieki przez co najmniej 1 opiekuna na nie więcej niż 15 osób.
--	--	--	---	--

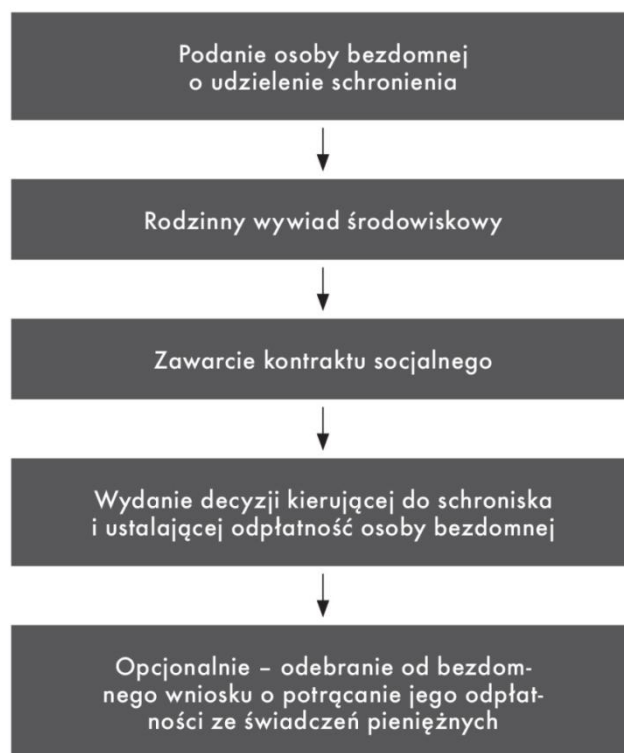
			- Zapewnienie opieki przez co najmniej 1 opiekuna na nie więcej niż 50 osób. - zatrudnienie 1 pracownika socjalnego na nie więcej niż 50 osób -W porze nocnej co najmniej 1 opiekun	- zatrudnienie nie mniej niż 1 pracownika socjalnego na nie więcej niż 50 osób - W porze nocnej co najmniej 1 opiekun na nie więcej niż 40 osób
Liczba miejsc	nie większa niż 50	nie większa niż 100	nie większa niż 80	nie większa niż 80
Liczba osób w pomieszczeniu mieszkalnym	nie więcej niż 25	nie więcej niż 20 osób	nie więcej niż 10	nie więcej niż 6
Powierzchnia przypadająca na osobę w pomieszczeniu pobytowym	2 m2 /osobę	3 m2 /osobę 2 m2 /osobę w pomieszczeniach z łózkami piętrowymi	4 m2 /osobę 3 m2 /osobę w pomieszczeniach z łózkami piętrowymi	5 m2 /osobę

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2018 r. w sprawie minimalnych standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, schronisk dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi i ogrzewalni.

Hierarchizacja placówek opiera się na modelu schodkowym, często zwanym drabinkowym, zakładającym, że samodzielność życiowa i utrzymanie swojego mieszkania ma miejsce w procesie przejścia przez poziomy wsparcia świadczone w wystandaryzowanych placówkach.

Pobyt w schronisku dla osób bezdomnych wymaga wcześniejszego przeprowadzenia wywiadu środowiskowego i zawarcia kontraktu socjalnego z osobą bezdomną, a także wydania decyzji administracyjnej kierującej do schroniska i ustalającej odpłatność za pobyt w placówce. Kontrakt socjalny nie jest wymagany przy schronisku z usługami opiekuńczymi. W pozostałych placówkach (ogrzewalnia i noclegownia) pobyt jest bezpłatny i nie wymaga żadnego dokumentu kierującego ze strony MOPR.

Rysunek 2.Ścieżka kierowania osoby bezdomnej do schroniska

Źródło: <https://doradcawpomocypolecznej.pl/arttykul/schronienie-dla-bezdomnego-procedura-kierowania-do-schroniska>

Miesięczne koszty pobytu w schroniskach i schronisku z usługami opiekuńczymi ustalone są rokrocznie przez Prezydenta Miasta. Tabela nr 8 ilustruje zmiany kwot na przełomie kolejnych lat.

Tabela 9 Miesięczny koszt pobytu w ośrodkach wsparcia – schronisku dla osób bezdomnych oraz schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi w przeliczeniu na jedno miejsce

Typ schroniska	KWOTA MIESIĘCZNEGO KOSZTU POBYTU (zł)			
	2019 rok	2020 rok	2021 rok	2022 rok
schronisko dla osób bezdomnych	395,42	553,90	553,90	606,81
schronisko dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi	1028,39	1239,48	1 292,40	1 530,87

Źródło: Opracowanie na podstawie Zarządzeń Prezydenta Miasta Szczecin w sprawie ustalenia miesięcznego kosztu pobytu oraz sposobu dokonywania wpłat za pobyt w ośrodkach wsparcia – schronisku dla osób bezdomnych oraz schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi

m) Zabezpieczenie osób bezdomnych w nieruchomości przy ul. Racibora 62 i Kolskiej 3 w Szczecinie tzw. miejsca buforowe

Świadczenie usługi polegającej na zabezpieczeniu i udostępnieniu miejsca pobytu całodobowego dla osób bezdomnych w sytuacji kryzysowej - epidemia koronawirusa:

- maksymalnie 20 miejsc w nieruchomości przy ul. Racibora 62 w Szczecinie – prowadzi Caritas, nieruchomość uruchomiona 10.04.2020 r.
- maksymalnie 6 miejsc w nieruchomości przy ul. Kolskiej 3 w Szczecinie – prowadzi Feniks, nieruchomość uruchomiona 18.05.2020 r.

n) Miejsca kontenerowe przy ul. Zamkniętej 5 - zapewnienie tymczasowego schronienia w sytuacji kryzysowej występującej na skalę masową

Realizatorem zadania publicznego polegającego na zabezpieczeniu miejsc tymczasowego schronienia w pomieszczeniach kontenerowych jest Feniks. Dla osób w kryzysie bezdomności zapewniono:

- 4 miejsca z możliwością spania – dostępne całodobowo dla osób skierowanych przez MOPR w Szczecinie;
- 10 miejsc siedzących – dostępnych w godzinach 18:00-8:00.

Przez cały okres pandemii były wstrzymane bezpośrednie przyjęcia osób do schronisk. Przed schroniskiem prowadzonym przez Feniks ulokowano dwa kontenery.

Do jednego z nich trafiały osoby z interwencji, które przywoziła policja, straż miejska albo te, które zgłaszały się same. W drugim przebywały osoby, które czekały na przeniesienie do nieruchomości przy ul. Racibora 62 lub ul. Kolskiej 3 albo te, które oczekiwały na wynik testu na koronawirusa.

Problemem w zakresie zapewnienia miejsca w schronisku z usługami opiekuńczymi jest przewóz niepełnosprawnych, wycieńczonych osób bezdomnych przebywających w przestrzeni publicznej. W okresie zimowym wsparcie stanowi Feniks, jednakże transport odbywa się w wyjątkowych sytuacjach z uwagi na brak dostosowania pojazdu do potrzeb osób częściowo zależnych.

5.4 Dane zastane z MOPR w Szczecinie

a) Typy rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2019-2021

Wśród osób bezdomnych dominują osoby samotne. Najmniejszą liczbę stanowią rodziny wieloosobowe tj. 3-4 i więcej osób w rodzinie.

Tabela 10 Typy rodzin objętych pomocą społeczną

WYSZCZEGÓLNIENIE TYPÓW RODZIN						
RODZINY	2019		2020		2021	
	LICZBA RODZIN	LICZBA OSÓB W RODZINACH	LICZBA RODZIN	LICZBA OSÓB W RODZINACH	LICZBA RODZIN	LICZBA OSÓB W RODZINACH
OGÓŁEM	983	1067	835	903	892	967
o liczbie osób						
1	926	926	793	793	847	847
2	40	80	27	54	29	58
3	10	30	9	27	9	27
4	5	20	3	12	4	16
5	1	5	2	10	0	0
6 i więcej	1	6	1	7	3	19
w tym rodziny z dziećmi ogółem	33	93	27	80	28	86
o liczbie dzieci						
1	21	48	16	36	15	33
2	7	22	6	19	8	26
3	3	12	2	8	2	9
4	2	11	2	10	2	12
5	0	0	1	7	1	7
RODZINY NIEPEŁNE OGÓŁEM	28	75	20	55	18	49
o liczbie dzieci						
1	19	41	13	28	12	26
2	5	15	3	9	3	9
3	2	8	2	8	2	8
4 i więcej	2	11	2	10	1	6
RODZINY EMERYTÓW I RENCISTÓW OGÓŁEM	131	135	115	118	117	120
o liczbie osób						
1	127	127	112	112	114	114
2	4	8	3	6	3	6

Źródło: dane MOPR opracowanie na podstawie własnych Sprawozdań MPiPS -03 sporządzanych w latach 2019-2021.

Liczba rodzin z dziećmi wynosiła w poszczególnych latach 33, 27 i 28 w większości to samotne matki z jednym dzieckiem. Rodziny emerytów czy rencistów to także w większości osoby samotne.

b) Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2019-2021

Liczba osób, którym przyznano świadczenia zarówno finansowe jak i nie finansowe w 2019 roku wynosiła 968 osób a w 2020 roku spadła do 829 osób. W 2021 roku 892. W 2021 roku zwiększyła się liczba rodzin, które miały realizowaną wyłącznie pracę socjalną.

Tabela 11 Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną

WYSZCZEGÓLNIENIE	LICZBA OSÓB, KTÓRYM PRYZNANO DECYZJĄ ŚWIADCZENIE			LICZBA RODZIN			LICZBA OSÓB W RODZINACH		
	rok			rok			rok		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych OGÓŁEM (bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania)	968	829	800	930	801	777	1 006	859	841
w tym: świadczenie pieniężne	801	690	675	795	687	672	870	742	732
Świadczenia niepieniężne	523	489	475	493	465	455	529	493	479
Praca socjalna OGÓŁEM	x	x	x	874	721	816	953	772	880
w tym: wyłącznie w postaci pracy socjalnej	x	x	x	53	34	115	60	42	126

Źródło: dane MOPR opracowanie na podstawie własnych Sprawozdań MPiPS -03 sporządzanych w latach 2019-2021.

Znaczna ilość świadczeń przyznanych osobom i rodzinom to świadczenia finansowe, w głównej mierze zasiłki stały i zasiłki okresowe a także zasiłki celowe i specjalne celowe.

c) Źródła utrzymania rodzin w kryzysie bezdomności korzystających z pomocy społecznej w latach 2019-2021

Znaczna część osób nie posiada żadnego dochodu lub utrzymuje się z innych niezarobkowych źródeł utrzymania np. świadczenia z pomocy społecznej, świadczenia rodzinne, alimenty. Nieliczni są aktywni i umowy na stałe lub podejmują prace dorywcze.

Tabela 12 Źródła dochodów osób w kryzysie bezdomności

Główne źródło utrzymania osób bezdomnych	2019		2020		2021	
	liczba rodzin	liczba osób w tych rodzinach	liczba rodzin	liczba osób w tych rodzinach	liczba rodzin	liczba osób w tych rodzinach
brak dochodu	417	434	387	399	443	456
emerytura lub renta	165	170	131	134	130	133
inne, niezarobkowe źródło utrzymania	348	379	280	309	264	307
praca na własny rachunek poza rolnictwem indywidualnym; wykonywanie wolnego zawodu	1	1	2	2	2	3
praca najemna dorywcza	27	32	17	20	22	28
praca najemna stała	28	55	27	46	18	32

Źródło: dane MOPR opracowanie na podstawie własnych Sprawozdań MPiPS -03 sporządzanych w latach 2019-2021. (kolumny nie sumują się)

e) Okres korzystania z pomocy społecznej osób w kryzysie bezdomności w latach 2019-2021

Znaczna liczba osób to osoby, które korzystają z pomocy społecznej od wielu lat. Okres pozostawania w bezdomności często równy jest okresowi korzystania z pomocy społecznej.

Tabela 13. Długość okresu korzystania osób bezdomnych z pomocy MOPR

Długość okresu korzystania z pomocy MOPR						
Lata	2019		2020		2021	
	Liczba	Liczba osób	Liczba	Liczba osób	Liczba	Liczba osób w

	rodzin	w tych rodzinach	rodzin	w tych rodzinach	rodzin	tych rodzinach
poniżej 1 roku	183	206	153	168	154	174
od 1 do 2 lat	40	50	30	35	60	66
od 2 do 3 lat	37	43	22	30	31	35
3 lata i dłużej	723	768	630	670	650	692

Źródło: dane MOPR opracowanie na podstawie własnych Sprawozdań MPiPS -03 sporządzanych w latach 2019-2021.

5.5 Bezdomność cudzoziemców

Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej cudzoziemcowi udziela się ochrony przez: nadanie statusu uchodźcy, udzielenie ochrony uzupełniającej, udzielenie azylu; udzielenie ochrony czasowej. Cudzoziemcowi udziela się ochrony międzynarodowej (w formie statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej), jeśli w jego kraju pochodzenia grozi mu prześladowanie lub rzeczywiste ryzyko utraty życia czy zdrowia. Każdy wniosek jest rozpatrywany indywidualnie przez Urząd do Spraw Cudzoziemców w celu sprawdzenia czy danej osobie należy udzielić ochrony. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach określa m.in. zasady i warunki wjazdu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz pobytu na nim. Różnorodne okoliczności na jakie powołują się cudzoziemcy a także w związku z tym wymagania formalne powodują, że posiadają różne zezwolenia na pobyt w Polsce. Dla przykładu w cytowanej wyżej ustawie występuje kilkanaście rodzajów zezwoleń na pobyt czasowy np. dla członków rodzin obywateli Rzeczypospolitej Polskiej oraz członków rodzin cudzoziemców, zezwolenie na pobyt czasowy i pracę, pobyt czasowy w celu prowadzenia badań naukowych, pobyt czasowy w celu wykonywania pracy w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji, pobyt czasowy w celu kształcenia się na studiach, pobyt czasowy w celu prowadzenia działalności gospodarczej, pobyt czasowy w celu wykonywania pracy przez cudzoziemca delegowanego przez pracodawcę zagranicznego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej cudzoziemców będących ofiarami handlu ludźmi, pobyt czasowy ze względu na okoliczności wymagające krótkotrwałego pobytu, pobyt czasowy ze względu na pracę sezonową (od 1.01.2018), a także pobyt czasowy ze względu na inne okoliczności. Szereg cudzoziemców przebywających w mieście Szczecin nie posiada uprawnień do pomocy społecznej. Na chwilę obecną jedynie wybrane grupy

cudzoziemców w myśl ustawy o pomocy społecznej mają prawo do korzystania z pomocy i tylko ci, którzy o taką pomoc wystąpią zostaną objęci wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie. Jest to jedynie niewielka liczba osób z ogólnej grupy cudzoziemców przebywających w Szczecinie. Aktem prawnym w tym zakresie jest ustawa o pomocy społecznej oraz akty wykonawcze do ustawy.

Dnia 09 marca 2022 roku Sejm uchwalił Ustawę o pomocy obywatelom Ukrainy i ich rodzinom w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa reguluje kwestie związane z legalnością pobytu Ukraińców w Polsce. Zgodnie z regulacją ukraińscy uchodźcy, którzy przybyli do Polski będą mogli m.in. otrzymać numer PESEL, a ich pobyt w naszym kraju będzie uznawany za legalny przez 18 miesięcy, uczniowie oraz studenci będą mogli kontynuować naukę w polskich szkołach oraz uczelniach, Ukraińcy będą mogli podjąć tutaj pracę i uzyskać dostęp do opieki zdrowotnej. Dzięki regulacji osobom i podmiotom, które zapewnią zakwaterowanie i wyżywienie obywatelom Ukrainy uciekającym przed wojną wypłacane będą świadczenia pieniężne. Pomoc finansowa będzie przysługiwała też uchodźcom z Ukrainy. Zgodnie z ustawą, dostaną oni jednorazowe świadczenia.

Znaczny napływ obywateli Ukrainy i chęć pozostania na terytorium Rzeczypospolitej może w przyszłości skutkować także problemami społecznymi w zakresie kwestii bezrobocia czy też bezdomności. Zasadnym wydaje się przeprowadzenie wstępnej diagnozy wśród instytucji i organizacji, z którymi stykają się cudzoziemcy, wyodrębnienie grup cudzoziemców jako adresatów działań, określenie problemów, szans i zagrożeń, zasobów i możliwości oraz ustalenie dalszej procedury działań.

6. Wnioski z diagnozy

Diagnoza zjawiska bezdomności jest ważna z punktu widzenia efektywności polityki społecznej wobec tego zjawiska, jak też określanie skali zjawiska poprzez podstawowe wskaźniki ilościowe.

Wnioski :

- Większą liczbę osób w kryzysie bezdomności stanowią mężczyźni.
- Osoby w kryzysie bezdomności to w większości osoby w wieku powyżej 60 lat.

- Miejsca pobytu osób w kryzysie bezdomności to najczęściej schroniska w tym schronisko z usługami opiekuńczymi a także altany działkowe czy domki na działkach.
- Ich okres pozostawania w bezdomności to najczęściej 3 lata i dłużej. Badania przeprowadzane co dwa lata a zlecenie Ministerstwa wskazują na okres 10-15 lat.
- Główna przyczyna bezdomności to bezrobocie i brak pracy a także zły stan zdrowia i niepełnosprawność.
- Głównym źródłem utrzymania osób w kryzysie bezdomności są zasiłki z pomocy społecznej i inne niezarobkowe źródła dochodu. Nieliczni otrzymują własne świadczenia z ZUS emeryturę czy rentę. Nieliczni podejmują pracę zarówno na czas określony jak i dorywczą.
- Najczęstszą formą pomocy jaką otrzymują osoby w kryzysie bezdomności są posiłki, wsparcie finansowe oraz schronienie, a także pomoc w formie odzieży i leków.
- Nieliczni przyznają, że powodem bezdomności było uzależnienie od alkoholu.
- Znikoma grupa osób chce pomocy w wyjściu z uzależnienia.

Priorytetowe problemy w zakresie bezdomności:

1. Konieczność dostosowania placówek dla osób w kryzysie bezdomności do obowiązujących standardów ich funkcjonowania – termin 31.12.2022 roku.
2. Starzenie się populacji osób w kryzysie bezdomności.
3. Dużą grupę wśród osób w kryzysie bezdomności stanowią osoby przewlekle chore i niepełnosprawne.
4. Uzależnienie osób w kryzysie bezdomności od alkoholu i narkotyków a także innych używek.
5. Niska gotowość osób w kryzysie bezdomności do usamodzielnienia i wychodzenia z bezdomności.
6. Konieczność zorganizowania usług przewozu osób w kryzysie bezdomności z dysfunkcją ruchu.

7. Rekomendacje na lata 2022-2027

Wśród osób w kryzysie bezdomności zdecydowaną większość stanowią osoby samotne, w większości mężczyźni, bez stałego zatrudnienia, bez dochodu lub z dochodem poniżej

ustawowego kryterium dochodowego, korzystający z pomocy społecznej z powodów bezrobocia, długotrwałej choroby, niepełnosprawności, problemu alkoholowego.

Przerwa w zatrudnieniu, brak umiejętności poszukiwania pracy, przygotowania do rozmów kwalifikacyjnych utrudniają w sposób znaczący powrót na otwarty rynek pracy.

Proces starzenia się i niepełnosprawność osób w kryzysie bezdomności wskazuje, że w niedługim czasie głównymi adresatami pomocy kierowanej do osób w kryzysie bezdomności staną się osoby niepełnosprawne, osoby w podeszłym wieku, wymagające całodobowej opieki. Brak dbałości o stan zdrowia, brak profilaktyki w tym zakresie sprawia, że wielu z nich nie jest zdolnych do pracy.

Wyzwania na kolejne lata, przed którymi stoją podmioty zaangażowane w pracę z osobami w kryzysie bezdomności to:

1. Zapobieganie utrwalaniu się i poszerzaniu zjawiska bezdomności.
2. Zastosowanie instrumentów i narzędzi oddziaływania tak aby osoby bezdomne zaczęły pokonywać bariery i wychodzić ze stanu bierności.
3. Funkcjonowanie placówek dla osób bezdomnych spełniających standardy w oparciu o uzasadnione potrzeby w tym kolejną ogrzewalnię i schronisko z usługami opiekuńczymi.
4. Budowanie sieci lokalnego wsparcia wszystkich publicznych służb oraz organizacji pozarządowych na rzecz pokonywania bezdomności.
5. Wzmacnianie i usprawnianie działań wobec osób bezdomnych zmagających się z uzależnieniami.

8. Cele, działania, wskaźniki realizacji Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności

Cel główny Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności:

1. Inicjowanie i wspieranie warunków ograniczających wykluczenie społeczne osób i rodzin w kryzysie bezdomności.

Cele szczegółowe:

- 1. Usprawnienie działań osłonowych skierowanych do osób zagrożonych bezdomnością.**

2. Zapobieganie utrwalaniu się bezdomności i zwiększenie skali wychodzenia z bezdomności.

Realizacja Programu koncentruje się w trzech obszarach:

- działania o charakterze prewencyjnym - polegające na eliminowaniu przyczyn bezdomności oraz minimalizowaniu zagrożenia bezdomnością,
- działania o charakterze interwencyjnym – polegające na pomocy w celu zmniejszenia ryzyka zagrożenia życia i zdrowia,
- działania o charakterze integracyjnym – polegające na szeroko pojętej integracji oraz reintegracji społecznej i zawodowej.

Tabela 14 Cele, działania, wskaźniki realizacji działań, realizatorzy

Cel operacyjny	Działania	Wskaźniki realizacji działań	Realizatorzy
Usprawnienie działań osłonowych skierowanych do osób zagrożonych bezdomnością	przeciwdziałanie sytuacjom grożącym utracie prawa do lokalu mieszkalnego	liczba zidentyfikowanych środowisk w sytuacji takiego zagrożenia liczba podjętych działań i efekty tych działań	MOPR ZBILK STBS TBS
	udzielanie porad prawnych i doradztwa socjalnego dla osób o niskiej zaradności życiowej	liczba udzielonych porad i innych oferowanych usług,	MOPR UM NGO
Zapobieganie utrwalaniu się bezdomności i zwiększenie skali wychodzenia z bezdomności	rozbudowa systemu opieki i wsparcia zapewnianego przez schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi	liczba miejsc liczba osób korzystających	WSS UM MOPR NGO
	rozbudowa systemu wsparcia o usługi ogrzewalni	liczba miejsc, liczba osób korzystających	WSS UM MOPR NGO
	stworzenie stałego centrum dziennego oparcia dla osób bezdomnych z jadłodajnią, łazienką, punktem wydawania żywności, odzieży, świetlicą dla osób bezdomnych	rodzaj oferowanych usług, liczba osób korzystających z oferowanych usług	NGO
	opracowanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności	liczba osób objętych programami, liczba zrealizowanych programów	MOPR Podmioty prowadzące Schroniska dla osób bezdomnych oraz schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi
	standaryzacja placówek dla	liczba placówek	WSS UM

	osób bezdomnych	spełniających standardy rodzaj spełnionych standardów	MOPR NGO
	rozwój form pozainstytucjonalnej pomocy osobom bezdomnym	liczba mieszkań chronionych, liczba miejsc w mieszkaniach chronionych, liczba osób korzystających	MOPR ZBiLK TBS NGO
	motywowanie do leczenia i podejmowania terapii w zakresie uzależnień	liczba podmiotów prowadzących placówki dla osób bezdomnych realizujących programy terapii, liczba osób podejmujących i leczenie i terapię	MOPR NGO
	aktywizacja zawodowa osób bezdomnych	liczba osób objętych instrumentami aktywizacji zawodowej	CIS

9. Źródła finansowania Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności

1. Środki finansowe z budżetu Gminy Miasto Szczecin;
2. Środki finansowe pochodzące z Budżetu Państwa;
3. Środki finansowe UE;
4. Wkład własny NGO.

Działania realizowane w ramach Programu będą finansowane z różnych źródeł, zarówno krajowych (środki z budżetu państwa, budżetu Gminy Miasta Szczecin, wkład własny NGO, jak i zagranicznych (w szczególności UE).

10. Sposób realizacji Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności

10.1. Plan komunikacji społecznej dokumentu

W trakcie prac nad projektem Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności opierano się zasadzie partycypacji. Po uchwaleniu przez Radę Miasta Szczecin zostanie on umieszczony na:

- stronie internetowej WSS UM;
- stronie internetowej MOPR.

Ponadto zostanie przekazana informacja o przyjęciu dokumentu i jego założeniach do:

- lokalnych mediów;
- realizatorów i partnerów Programu.

10.2. Monitoring i ewaluacja

Monitorowanie postępów realizacji programu i stopnia osiągnięcia celów szczegółowych będzie opierać się na danych i informacjach pozyskiwanych z: danych statystycznych jednostek organizacyjnych UM, ZBiLK, STBS, PUP, CIS, ze sprawozdań MOPR oraz od organizacji pozarządowych i innych partnerów włączonych do współpracy na rzecz osób i rodzin bezdomnych. Dobór wskaźników do monitorowania postępów realizacji Programu został wskazany przez MOPR. Na podstawie prowadzonego monitoringu, w oparciu o zgromadzone dane Program będzie podlegał ewaluacji, która pozwoli na ustalenie rezultatów jego wdrożenia. Ocena efektów realizowanych działań pozwoli na ich modyfikację w przypadku istotnych zmian zachodzących w obszarze bezdomności, regulacji prawnych lub innych problemów społecznych korelujących z bezdomnością. Tym samym Program pozostaje otwarty i może być poszerzony o inne działania, odpowiadające aktualnym potrzebom osób zagrożonym bezdomnością i bezdomnym.

Zakres ewaluacji Programu: W procesie ewaluacji ocenie podlegać będzie materiał empiryczny Programu stanowiący podstawę do analiz i ocen oraz trafność, skuteczność, efektywność, użyteczność, trwałość i spójność.

Sposób ewaluacji: Analiza przeprowadzona zostanie w szczególności pod kątem identyfikacji obszarów ryzyka i barier dla skutecznej i efektywnej realizacji procesów monitorowania i ewaluacji i określenia nowych zagrożeń. Do ewaluacji zostanie wykorzystana metoda samodzielnej oceny stopnia realizacji Programu i osiągniętych efektów, dokonywana siłami własnymi na podstawie zbioru informacji pochodzących z monitoringu, wsparta dodatkowymi narzędziami oceny.

Narzędzia ewaluacji: Planuje się stosowanie różnych metod i technik badań społeczno-ekonomicznych służących pomiarowi efektów oraz wyjaśnieniu z wykorzystaniem:

1. ilościowych metod badawczych, co pozwoli na gromadzenie i analizę informacji liczbowych, poznania częstości występowania badanego zjawiska oraz określenia poziomu zależności, jakie występują pomiędzy różnymi danymi.
2. jakościowych metod badawczych, które dotyczą opisu, poznania oraz zrozumienia badanych problemów. Dane te posłużą do właściwej interpretacji danych liczbowych.

Okres ewaluacji: Raz w roku sporządzana Informacja z realizacji działań. Ewaluacja może być też zastosowana przed rozpoczęciem realizacji interwencji publicznej, w trakcie i po zakończeniu - zwłaszcza w odniesieniu do nowych zadań.

10.3. Ocena ryzyka

Ocena ryzyka: Przyjęcie Programu istotnie ograniczy ryzyko planowania zadań budżetowych w sferze bezdomności, bez uwzględnienia rzeczywiście zdiagnozowanych problemów i potrzeb. Analiza taka przeprowadzana będzie także okresowo z wykorzystaniem danych z monitoringu, a ewentualne stwierdzone ryzyka, w szczególności wynikające ze zmiany zewnętrznych okoliczności i zdarzeń mających wpływ na realizację wyznaczonych celów i zadań na podstawie tego monitoringu i ewaluacji będą mogły być identyfikowane i ograniczane poprzez dopuszczalną aktualizację.

11. Spis rysunków

Rysunek 1. Liczba osób w kryzysie bezdomności zdiagnozowanych w 2019 r.	3
Rysunek 2. Ścieżka kierowania osoby bezdomnej do schroniska	27

12. Spis tabel

Tabela 1. Spójność Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności z założeniami dokumentów strategicznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym	8
Tabela 2. Realizatorzy i Partnerzy Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności.....	10
Tabela 3. Powody przyznania pomocy bezdomnym osobom i rodzinom korzystającym z pomocy MOPR w latach 2019-2021	17
Tabela 4. Udzielone świadczenia osobom bezdomnym w latach 2019-2021 - zadania własne Gminy	18
Tabela 5. Dane za 2019-2021 rok dotyczące potwierdzenia prawa do świadczeń opieki zdrowotnej na okres 90 dni dla osób bezdomnych	20
Tabela 6. Mieszkania chronione dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością w latach 2019-2021 (stan na koniec 31 grudnia danego roku)	20
Tabela 7. Indywidualne Programy Wychodzenia z Bezdomności (IPWzB) w latach 2019-2021	21
Tabela 8. Standardy placówek dla osób bezdomnych	25
Tabela 9. Miesięczny koszt pobytu w ośrodkach wsparcia – schronisku dla osób bezdomnych oraz schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi w przeliczeniu na jedno miejsce.....	28
Tabela 10. Typy rodzin objętych pomocą społeczną	30
Tabela 11. Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną	31
Tabela 12. Źródła dochodów osób w kryzysie bezdomności	32
Tabela 13. Długość okresu korzystania osób bezdomnych z pomocy MOPR	32
Tabela 14. Cele, działania, wskaźniki realizacji działań, realizatorzy	37

13. Wykaz skrótów

Caritas - Centrum Socjalne Caritas Archidiecezji Szczecińsko- Kamieńskiej

CIS – Centrum Integracji Społecznej

Feniks – Stowarzyszenie Feniks w Szczecinie

GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Szczecinie

IPWzB - Indywidualny Program Wychodzenia z Bezdomności

KMP - Komenda Miejska Policji w Szczecinie

MOPR – Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Szczecinie

MOPR DB - Dział Pomocy Osobom Bezdomnym Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Szczecinie

NGO – organizacje pozarządowe

OTU – Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Terapii Uzależnień

PCK - Polski Czerwony Krzyż Oddział w Szczecinie

PK - Punkt Konsultacyjny ds Przemocy i Uzależnień

PKPS - Polski Komitet Pomocy Społecznej Oddział w Szczecinie

PUP - Powiatowy Urząd Pracy w Szczecinie

SCPU – Szczecińskie Centrum Profilaktyki Uzależnień

SM - Straż Miejska w Szczecinie

SRPS– Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasta Szczecin

SRS 2025 – Strategia Rozwoju Szczecina 2025

STBS - Szczecińskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego

SOK - Straż Ochrony Kolei

UM - Urząd Miasta Szczecin

WSS - Wydział Spraw Społecznych Urzędu Miasta Szczecin

ZBiLK - Zarząd Budynków i Lokali Komunalnych

Złoty Wiek - Szczecińskie Stowarzyszenie Złoty Wiek

ZOZ – Zakład Opieki Zdrowotnej – podmiot wykonujący działalność leczniczą